

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 28. siječnja 2009.

Pavlove pastoralne poslanice

Draga braćo i sestre!

Posljednje Pavlove poslanice, o kojima bih elio govoriti, zovu se pastoralne poslanice, jer su upućene pojedinim pastirima Crkve: dvije Timoteju i jedna Titu, inače uskim suradnicima svetog Pavla. U Timoteju Apostol je vidio gotovo alter ego; naime povjerio mu je vane misije (u Makedoniji: usp. Dj 19,22; u Solunu: 1 Sol 3,6-7; te u Korintu: usp 1 Kor 4,17; 16,10-11), a kasnije se o njemu pohvalno izrazio: „Nikoga doista nemam tako srodne duše tko bi se kao on svojski za vas pobrinuo" (Fil 2,20). Prema Crkvenoj povijesti Euzebija Cezarejskog, iz 4. stoljeća, Timotej je zatim postao prvi efeški biskup (usp. 3,4). Što se tiče Tita, mora da je i on bio vrlo drag Apostolu, koji izričito kae za njega da je „vrlo revan... moj drug i suradnik" (2 Kor 8,17.23), štoviše „pravi sin po zajedničkoj vjeri" (Tit 1,4). Bio je zaduen za nekoliko vrlo osjetljivih misija u korintskoj Crkvi, čiji rezultati utješiše Pavla (usp. 2 Kor 7,6-7.13; 8,6). Kasnije, prema onome što nam je preneseno, Tito se pridruio Pavlu u Nikopolu u Epiru, u Grčkoj (usp. Tit 3,12), koji ga šalje u Dalmaciju (usp. 2 Tim 4,10). Prema poslanici koju je Pavao uputio Titu, ovaj je kasnije postao biskup Krete (usp. Tit 1,5).

Poslanice upućene toj dvojici pastira zauzimaju posebno mjesto u Novom zavjetu. Većina egzegetâ danas su mišljenja da te poslanice nije pisao Pavao osobno, već da su nastale u „Pavlovoj školi", te da odraavaju njegovu ostavštinu za novi naraštaj, no da ipak moda uključuju poneki kratki spis ili riječ samoga Pavla. Primjerice, neke riječi Druge poslanice Timoteju zvuče toliko autentično da mora da ih je izgovorio sam Apostol.

Nema sumnje da su crkvene prilike koje izlaze na vidjelo iz tih poslanica različite od onih iz središnjih godina Pavlova ivota. On, sada, osvrćući se na prošlost, naziva samoga sebe „propovjednikom, apostolom i učiteljem” poganâ u vjeri i u istini (usp. 1 Tim 2,7; 2 Tim 1,11); predstavlja se kao onaj koji je zadobio milosrđe, jer – kako piše – „na meni Isus Krist prvome pokaza svu strpljivost i pruži primjer svima koji će povjerovati u njega za ivot vječni” (usp. 1 Tim 1,16). Dakle bitno je to da se stvarno u Pavlu, progonitelju obraćenom prisutnošću Uskrsloga, očituje Gospodinova velikodušnost na ohrabrenje nama, da bi nas to potaklo nadati se i pouzdati u Gospodinovo milosrđe koji, usprkos našoj malenosti, moe učiniti velike stvari. Pored toga u njihovoj se pozadini naziru i nova kulturna okruenja. Naime u tim se poslanicama spominju učenja koja treba smatrati potpuno iskrivljenim i lanima (usp. 1 Tim 4,1-2; 2 Tim 3,1-5), poput onih koja uče da enidba nije dobra (usp. 1 Tim 4,3a). Vidimo kako je suvremena ta briga, jer se i danas Sveto pismo ponekad čita zbog povijesne znatielje a ne kao riječ Duha Svetoga, u kojoj moemo čuti sâm Gospodinov glas i upoznati njegovu prisutnost u povijesti. Mogli bismo reći da je, u tome kratkom popisu zabluda prisutnih u te tri poslanice, već unaprijed moguće razabrati neka obiljeja onog kasnijeg zastranjenja koje je nazvano gnosticizam (usp. 1 Tim 2,5-6; 2 Tim 3,6-8).

Na ta učenja pisac daje dva osnovna odgovora. S jedne strane on upućuje na duhovno čitanje Svetog pisma (usp. 2 Tim 3,14-17), to jest na čitanje koje Sveto pismo promatra kao „nadahnuto” i plod Duha Svetoga, tako da čovjek zahvaljujući tome moe biti „spasonosno poučen”. Sveto se pismo čita ispravno kada se uđe u dijalog s Duhom Svetim, tako da se iz toga izvuče svjetlo „za poučavanje, uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti” (2 Tim 3,16). U tome smislu ta poslanica dodaje: „da čovjek Boji bude vrstan, za svako dobro djelo podoban” (2 Tim 3,17). Drugi odgovor se sastoji u stavljanju naglaska na dobar „polog” (parathéke): to je jedan poseban izraz koji susrećemo u pastoralnim poslanicama kojim se označava apostolska vjera koju treba čuvati uz pomoć Duha Svetoga koji prebiva u nama. Taj takozvani „polog” treba dakle promatrati kao apostolsku tradiciju u njezinoj cjelini i kao mjerilo vjernosti naviještanju evanđelja. A ovdje moramo imati pred očima da u pastoralnim poslanicama kao i u čitavom Novom zavjetu, izraz „Pisma” izričito znači Stari zavjet, jer novozavjetni spisi tada još nisu niti postojali ili nisu još uvijek bili sastavni dio kanona Svetog pisma. Zato je tradicija apostolskog navještaja, toga „pologa”, ključna za shvaćanje Svetog pisma, Novog zavjeta. U tome su smislu Pismo i predaja, Pismo i apostolski navještaj kao ključ za njegovo tumačenje, veoma bliski te se gotovo stapaju, tvoreći zajedno „čvrsti temelj Boji” (2 Tim 2,19). Apostolski navještaj, to jest predaje, je nuna da bi se shvatilo Sveto pismo i dokučilo ondje Kristov glas. Trebamo naime biti „priljubljen[i] uz vjerodostojnu riječ nauka da moe[mo] i hrabriti u zdravom nauku i uvjeravati protivnike” (Tit 1,9). U pozadini svega toga je vjera u povijesnu objavu Boje dobrote, koja je u Isusu Kristu na konkretan način očitovala svoju „ljubav prema ljudima”, ljubav za koju se u grčkom izvorniku na znakovit način koristi izraz filanthropía (Tit 3,4; usp. 2 Tim 1,9-10) - čovjekoljublje.

U cjelini uzevši, vidi se dobro da se kršćansku zajednicu opisuje vrlo jasnim izrazima, prema identitetu koji ne samo da se distancira od neprikladnih tumačenja, već prije svega potvrđuje vlastitu usidrenost u bitne odrednice vjere, koja je ovdje istoznačnica za „istinu” (1 Tim 2,4.7; 4,3;

6,5; 2 Tim 2,15.18.25; 3,7.8; 4,4; Tit 1,1.14). U vjeri na vidjelo izlazi bitna istina o tome tko smo mi, tko je Bog, kako trebamo živjeti. A Crkvu se naziva „stupom i uporištem“ (1 Tim 3,15) te istine (istine vjere). U svakom slučaju, ona ostaje otvorena zajednica, koja odiše univerzalizmom, moli za sve ljude svih meridijana i poloaja, da prispiju spoznati istine: Bog „hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine“, zato što „Krist Isus... sebe samoga dade kao otkup za sve“ (1 Tim 2,4-5). Zato je osjećaj univerzalnosti, premda je još uvijek riječ o malim zajednicama, snano presudan i ima presudnu vanost za te poslanice. Uz to oni koji pripadaju toj kršćanskoj zajednici „nikoga... ne pogrđuju“ i „očituju svaku blagost prema svim ljudima“ (Tit 3,2). To je prva vana sastavnica tih poslanica: univerzalnost i vjera kao istina, kao ključ za tumačenje Svetog pisma, Staroga zavjeta te tako na vidjelo izbija jedinstvo navještaja i Pisma i iva vjera otvorena svima i svjedok Boje ljubavi prema svima.

Druga tipična sastavnica tih poslanica je njihovo razmišljanje o ministerijalnoj strukturi Crkve. Upravo je u njima po prvi put predstavljena trostruka podjela na biskupe, prezbitere i đakone (usp. 1 Tim 3,1-13; 4,13; 2 Tim 1,6; Tit 1,5-9). Moemo zapaziti u pastoralnim poslanicama pojavu dviju ministerijalnih struktura te tako nastanak definitivnog oblika Crkvene slube. U Pavlovim poslanicama koje su nastale sredinom njegova ivota, Pavao govori o „nadglednicima“ (Fil 1,1) i „posluiteljima“: to je tipična struktura Crkve koja se oblikovala u epohi poganskog svijeta. Ostaje međutim dominantan lik samoga apostola te se stoga ostale slube razvijaju tek postupno.

Dok, kao što sam rekao, u Crkvi koja se oblikovala u poganskom svijetu imamo biskupe i đakone, a ne prezbitere, u Crkvama koje su nastale u idovsko-kršćanskom svijetu prezbiteri su dominantna struktura. Na kraju pastoralnih poslanica, dvije strukture se ujedinjuju: sada se pojavljuje izraz „nadglednik“ (biskup) (usp. 1 Tim 3,2; Tit 1,7), uvijek u jednini, uz kojeg uvijek ide određeni član. A pored „nadglednika“ nalazimo prezbitere i đakone. I nadalje je presudan lik Apostola, ali tri poslanice, kao što sam već rekao, nisu više upućene zajednici, već osobama: Timoteju i Titu, koji su s jedne strane pojavljuju kao biskupi, a s druge počinju zauzimati Apostolovo mjesto.

Zapaaju se tako počeci stvarnosti koja će se kasnije nazvati „apostolsko nasljeđe“. Pavao vrlo svečanim tonom kae Timoteju: „Ne zanemari milosnog dara koji je u tebi, koji ti je dan po proroštvu zajedno s polaganjem ruku starješinstva“ (1 Tim 4,14). Moemo reći da se u tim riječima naziru također prvi obrisi sakramentskog karaktera te slube. I tako imamo jezgru katoličke strukture: Sveto pismo i predaja, Sveto pismo i navještaj, tvore cjelinu, ali se toj, tako reći doktrinarnoj, strukturi mora pridodati osobna struktura, nasljednici apostolâ, kao svjedoci apostolskog navještaja.

Vano je na kraju zapaziti da u tim poslanicama Crkva promatra samu sebe kao nešto ljudsko, nalik kući i obitelji. Osobito u 1 Tim 3,2-7 čitaju se vrlo detaljni napuci o biskupu, poput ovih: on mora biti „besprijekoran, jedne ene mu, trijezan, razuman, sređen, gostoljubiv, sposoban poučavati, ne vinu sklon, ne nasilan nego popustljiv, ne ratoboran, ne srebroljubac; da svojom kućom dobro upravlja i sinove dri u pokornosti sa svom ozbiljnošću - a ne zna li netko svojom kućom upravljati, kako će

se brinuti za Crkvu Boju?... A treba da ima i lijepo svjedočanstvo od onih vani". Tu se moraju prije svega primijetiti vana sposobnost poučavanja (usp. također 1 Tim 5,17), koju se spominje i u drugim ulomcima (usp. 1 Tim 6,2c; 2 Tim 3,10; Tit 2,1), a zatim jedna posebna osobna karakteristika „očinstva". Biskupa se naime smatra ocem kršćanske zajednice (usp. također 1 Tim 3,15). Uostalom shvaćanje Crkve kao „Boje kuće" vuče svoje korijene iz Staroga zavjeta (usp. Br 12,7) i ponovno je formulirana u Heb 3,2.6, dok se na jednom drugom mjestu čita da kršćani nisu više stranci ni gosti, već sugrađani svetih i ukućani Boji (usp. Ef 2,19).

Molimo Gospodina i svetog Pavla da i mi, kao kršćani, uzmognemo sve više, u društvu u kojem živimo, biti prepoznatljivi kao članovi „Boje kuće". Molimo također da crkveni pastiri sve više steknu očinske, u isti mah njene i snane, osjećaje u oblikovanju Boje kuće, zajednice i Crkve.

Izjave Svetog Oca

Nakon pozdrava na poljskom Papa je dodao:

Prije pozdrava talijanskim hodočasniciima elim još reći tri stvari. Prvo:

S velikom sam radošću primio vijest o izboru mitropolita Kirila za novog patrijarha Moskve i čitave Rusije. Zazivam na njega svjetlo Duha Svetoga da velikodušno slui Ruskoj pravoslavnoj crkvi i povjeravam ga posebnoj zaštiti Majke Boje.

Drugo:

U homiliji izgovorenoj prigodom svečane inauguracije moga pontifikata rekao sam da je „izričita" zadaća pastira „poziv na jedinstvo", i komentirajući riječi iz evanđelja o čudesnom ribolovu rekao sam: „premda je bilo mnoštvo riba, mrea se nije raskinula". Nadovezao sam se zatim na te riječi: „Ajme, Gospodine, ona – mrea – sada se raskinula, htjeli bismo reći oalošćeni". I nastavio sam: „Ali ne – ne trebamo biti alosni! Veselimo se zbog tvojega obećanja koje nas neće iznevjeriti i činimo sve što je u našoj moći da idemo putom koji vodi k jedinstvu koje si ti obećao... Ne dopusti, Gospodine, da se tvoja mrea raskine i pomozí nam da budemo posluitelji jedinstva".

Upravo da bi ispunio tu slubu jedinstvu, koja na osobit način označava slubu Petrova nasljednika, odlučio sam proteklih dana dopustiti da se ukine izopćenje u koje su upala četvorica biskupa koju je 1988. mons. Lefebvre zaredio bez papina dopuštenja. Učinio sam taj čin milosrđa jer su mi ti biskupi u više navrata očitovali svoje duboko trpljenje zbog situacije u kojoj su se našli. elim da taj moj čin bude praćen gorljivim zalaganjem s njihove strane da učine daljnje nune korake za ostvarivanje punog jedinstva s Crkvom, svjedočeći tako pravu vjernost i pravo priznavanje učiteljstva Pape i Drugoga vaticanskog koncila.

Treća izjava.

U ovim danima u kojima se spominjemo Shoaha, u sjećanje mi se vraćaju slike s mojih posjetâ

Auschwitzu, jednom od logora u kojem je izvršen okrutni pokolj nad milijunima idova, nevinih rtava slijepe rasne i vjerske mrnje. Dok s ljubavlju ponavljam izraz svoje pune i neosporne solidarnosti s našom braćom prvoga saveza, elim da spomen na Shoah potakne čovječanstvo na razmišljanje o nepredvidivoj moći zla kada osvoji ljudsko srce. Neka Shoah bude za sve opomena protiv zaborava, protiv poricanja ili umanjivanja, jer je nasilje počinjeno protiv samo jednog čovjeka nasilje protiv svih ljudi. Nijedan čovjek nije otok, napisao je jedan poznati pjesnik. Neka Shoah bude osobito pouka kako starijim tako i novim naraštajima da samo naporni put slušanja i dijaloga, ljubavi i opraštanje vodi narode, kulture i religije svijeta k eljenom cilju bratstva i mira u istini. Neka nikada nasilje ne ponizi čovjekovo dostojanstvo!